

Leto

Z i m a

Suha cesta je skoro prašna in blatne kolesnice po gozdnih potih so zmrznile. Kjer so bile nekdanj v kolesnicah in kotanjah lužice, so se napravile tenke skorje belega ledu, ki se zdrobe in razveje kakor steklo, če človek stopi nanje. Tudi ruša je zmrznila in travniki niso več mehki. Grudasti so in debela slana jih pokriva. Bukovo listje na obojni strani škriplje in poka pod nogami kakor poškrabljen platno, nekje vrešči vrana in drevje steza gole veje v sivo meglo, ki visi nad zemljo.

Že dober teden se skriva sonce za meglo. Tako je bolno, da mora imeti mir, in ker pritiska mraz, je tudi ozimni treba odeje. Neprijazni veter je potihnil, pusta megla se je nekoliko dvignila ter postala za spoznanje svetlejše, a popoldne se iztrgajo iz nje prve snežinke, ki počasi priplavajo na zemljo.

»Snež je, snež!« — pravijo zadovoljno tisti, ki so že pred dnevi rekli, da po snegu diši. In res je snežinka čimdalje več. V mraku je cesta že narahlo z njimi prekrita, in če se bo vsipal vso noč, ga bo zjutraj že za dobrih pet prstov.

Ko se zjutraj zbudimo, se zavzamemo, da je vse tako tiho. Ne slišimo korakov ljudi in ropotanja voz po cesti. Ozmemo se skozi okno: sneg duši šum. In še naletava.

Stopimo iz hiše. Mraz se je omilil in zrak je prijetno svež. Zdi se nam, da si je zemlja oblekla srajco, zakaj tla, strehe, veje in vse je že pokrtil sneg. Če se pa ozremo navzgor, je vse sivo in iz sivine se nam vsipljejo bele snežinke na lica, čelo in obrvi. Ravno za svetega Miklavža je to pot zapadel sneg in še manj bo mogel kdo spaziti, kdaj prinese sveti Miklavž dari.

Otroci so ta dan nestrpni in ugibljejo, ali jim bo prinesel, kar si žele.

Ta ali oni dvomi sam pri sebi, da je bil zadostj priden, in skuša zato zvečer z daljšo molitvijo popraviti, kar se še da. Potem upa, da bo svetnik bolj milostljiv, ter brž zaspi, zakaj dokler otroci čujejo, sveti Miklavž ne pride v hišo. Tedaj pokuka svetj Peter na zemljo. Ko vidi, da so otroci že pospali, pove svetemu Miklavžu, da se zdaj lahko odpravi.

Svetemu Miklavžu je Bog dovolil hoditi na predvečer njegovega godu na zemljo, ker je imel še za živa tako rad otroke, da jih še v nebesih ne more pozabiti. Zato jim vsako leto na ta večer prinaša dari.

Že prej je vse pripravil, kar je komu namenil, in za njim stoji truma angelcev s polnimi košarami sladkarij, jabolk, orehov, igrač, knjig, nogavic, čevljev, oblačil in drugih lepih reči. Na stečaj odpre sveti Peter nebeška vrata in sveti Miklavž se z angelci vred po oblakih odpravi na zemljo. Vso nebeško glorio bi videl, kdor bi se ozrl navzgor, preden se za njimi zapro nebeška vrata, ali tega se nihče ne domisli.

Ko prispe sveti Miklavž z angelci na zemljo, hodi po hišah, kjer spe otroci. Tiho pride, dene v nastavljeni krožnik ali peharje svoja darila in tiho spet odide, da ga otroci ne slišijo. Le včasih se kakemu otroku od njegovega svetniškega sijaja in od zlatih perot angelcev tako zablešči, da se začne dramiti. Ali komaj si pomane oči, ga sveti Miklavž že zapazi. V hipu opravi ter izgine. Spet je tema. Otrok misli, da se mu je sanjalo in zaspi vnovič. Šele zjutraj, ko na vse zgodaj plane iz postelje pogledat nastavljeni krožnik ali pehar, se prepriča, da je bil ponoči res sveti Miklavž v hiši. In on ga je skoraj videl!

Če prvi sneg zvedeni, je po sv. Miklavžu hudo puščobno. Sonce medli ali se pa sploh ne prikaže skozi goste megle. Zjutraj se pozno zdani in sredi popoldneva je spet mrak. Sreča, da so tedaj že knjige Mohorjeve ali Vodnikove družbe pri hiši in da bodo kmalu božične počitnice in prazniki. Otroci že štejejo dni.

O božiču imajo veselje, ko pomagajo očku jaslice postaviti. Mahu naberejo ali nakupijo in pastirce in ovčice izstrižejo, očka pa naredi na deski iz mahu hrib, pod hribom pa iz lubja betlehemskega hlev. Mama je vesela, da so vsi tako zaverovani v jaslice, ker je vsaj pri njenem delu ne motijo. Ali ko so jaslice postavljene, jih pride tudi ona pogledat ter jih občuduje, ker so tako neizrečeno lepe. V hlevčku so Marija, Jezušček, sveti Jožef, pa osliček in voliček, smreke in palme se sklanjajo nad razdrapano, zameteno streho, po stezicah hite pastirčki k Jezuščku, ovčice se pasejo po zeleni planinci, vrh planine pa stoji slavno betlehemske mesto, obdano z mogočnim zidom, ki se iznad njega dvigajo okrogle turške strehe in vitki stolpiči. Nad hlevom pa sije zvezda repatica in angelci oznanjujejo z višave mir ljudem na zemlji. Vse je natanko tako kakor tisto noč, ko se je Jezušček rodil.

Zdaj je treba jaslice še dejati tja, kjer imajo vsako leto svoj prostor, pripraviti lučke ter pospraviti smeti od dela, zakaj na praznik mora biti vse čisto in lepo pri hiši. Ker je mama že spekla potice in storila vse drugo, kar je za praznike treba, je za sveti večer že vse pripravljeno. V mraku pustimo delo, da ne onečastimo tega večera.

Božič je tih in svet praznik. Gospodar vzame ponev z žerjavico, strese nanjo kadila ter pokadi po hiši. Po vseh prostorih kadi in molji in za njim gre družina. Lepo je ta večer, in ker je Jezuščku na čast zapovedan post, jemo pred polnočnico samo potice, kuhane češplje, krehle in orehe. Krvavice in druge koline jemo šele po polnočnici ali na sveti dan. Sveti dan je tako velik praznik, da ta dan še v vas nikamor ne gremo.

Tretji dan po Božiču je god nedolžnih otročičev, katere je velel hudobni kralj Herodež pomoriti, ko je slišal, da bo v betlehemskega hlevca rojeni Jezušček postal kralj, ter se je Herodež zbal za svojo krono in prestol. Ali ker je svetemu Jožefu angel rekel, naj zbeži z Marijo in Jezuškom v Egipt, je Jezušček ušel strašni moriji. Na ta dan

hodijo otroci tepežkat in imajo pravico, lotiti se odraslih. Še celo očka in mamo smejo ta dan s šibo udariti, kar sicer Bog varuj, ker bi se jim pri priči roka posušila.

Kogar se na tepežni dan otroci s šibo lotijo, se jim mora s kosom potice ali z novcem odkupiti. Tako veli stara pravica. To je lepa pravica in le škoda, da je reveži nimajo vsaj vsak teden. Precej bi jim pomagala.

Osmi dan po božiču začnemo po koledarju štetj novo leto. V mestih ljudje na večer pred novim letom hudo nore, obrekujejo staro leto in pozdravljajo novo. Malokdo pa se domisli, da smo staro leto vsaj preživeli, čeprav slabo, nihče pa ne ve, koga čaka v novem smrt. Seveda, če bi se zatekel k čarovnijam, bi morda izvedel, ali tako početje je pregrešno in tudi nevarno. Kakšna groza bi ga lahko pretresla, ko bi zagledal samega sebe med mrličih prihodnjega leta! Zato je bolje, da človek od mladih nog časti svete Tri kralje. Ti mu potem napovedo njegovo zadnjo uro tako, da ne gre nepraviljen na oni svet.

Sveti Trije kralji so nekdaj prinesli Jezuščku zlata, kadila in mire. Prišli so pa v Betlehem iz različnih delov sveta ter s tem pokazali, kako bo še vesoljni svet častil betlehemskega dete. Zato jih tudi v jaslice postavljamo in služabniki vodijo za prvim konja, za drugim slona in za tretjim velbloda. Kralj Boltežar je pa črn, ker je prišel iz Afrike, kjer so od berača do kralja vsi črni.

God svetih Treh kraljev je trinajsti dan po Božiču in zadnji božični praznik. Že z novim letom je gospodar zapisal na vrata novo letnico in začetne črke njih imen + G + M + B, a za praznik Treh kraljev spečejo mati poprtnik, ki ga ne dobi samo družina, ampak tudi živina in kuretina, da bi se vse, kar je živega pri hiši, lepo in zdravo redilo. Ves teden prej pa hodijo od hiše do hiše koledniki, ki so oblečeni kakor Trije kralji in nosijo seboj na drogu zvezdo. Povsod zapojejo: Prišli so, prišli so sveti Trije kralji... ter pobirajo darove.

V mestih hodijo ljudje že od jeseni v gledališče, v kino, na koncerte in druge zabave. Na kmetih teh zabav ni in dosihmal bi tudi malokdo utegnil hoditi nanje. Dokler je bilo vreme lepo in suho, je bilo še zmerom delo z napravljanjem stelje in drv. Pa tudi sicer še ne zmanjka opravka. Treba je koruzo robkati, fižol izbirati, presti, kako orodje popraviti ali kar že bodi. Vendar po božiču ali Treh kraljih večje delo nekako poide, in če ne spravljajo lesa iz gozda, imajo zdaj na kmetih malo več časa in počitka.

Zunaj je debel sneg, ptice pritiskajo k hiši in celo pegan ali divji golob sta včasih med njimi, ljudje se pa drže doma ali vasujejo pri sosedih. Zdaj kdo na glas bere iz knjige in drugi poslušajo, zdaj pripoveduje ded, kako se je njegov oče v mladih letih na Laškem vojskoval, in včasih tožijo stara mati v zapečku, da zdaj ni več pravega veselja na svetu, ki je čimdalje bolj izprijen. Zunaj se pa drsajo in sankajo otroci, smučarji se dreve po bregovih, da se za njimi kadi pršič, in sonce sije na bele hribe in doline. Zrak je svež in čist, da vidimo vse gore do Triglava, in tako je svetlo, da morajo smučarji in planinci imeti črna očala, ker bi sicer od bleščečega se snega oslepeli.

Po božiču se jame dan daljšati in o sv. Treh kraljih se že toliko potegne, kolikor petelin zine. Tako pravijo in Bog ve, kdo je tako izmeril. Ali ker se tudi sonce počasi popravlja, je zima zdaj lepa, posebno v hribih. V mestu ni lepa. Tam sneg kmalu pospravijo ali ponesnažijo. V mrazu so ulice prašne, nad ulicami visi megla in zlovoljno prhajo konji, ki imajo od ivja kosmate gobce.

Lepo pa je v sončni zimi v gozdu. Povešene veje visokih hoj so polne snega, ki se včasih s te ali one veje strese, da se zaprašil in zaiskri. Po tleh je sneg pomrznil, da drži človeka, in ves je preprežen z modrikastimi sencami debel in vej. Sledi raznih živali se poznajo v njem. Tam pod ono smreko je polno iveri; verveca je v vrhu obirala češarke. Tamle pa se je mudil

zajček, ki je za seboj pustil bobke. V kakem grmu najdemo še kalinove ali šipkove jagode in drugje moli iz snega trnjeva vitica robide z lepimi črnkastimi listi. Čuden je stari, z bršljinom obrasli hrast. Iz debelih, zeleno povitih vej strče gole vejice. Njegov

Fot. Ferd. Premru

Zimsko jutro

sin niže spodaj je še ves rdeč. Ve, da ima zimzelene sorodnike in brani se otresti listje. Kadar pride v leta, bo spoznal, da vse nič ne pomaga, in tedaj se bo golił jeseni kakor njegov oče.

Spustimo se v senčno globel. Breza je vsa v ivju in njene drobne vejice so kakor iz sladkorja. V jarku žubori potok. Globoko se je pogreznil v sneg, a njegova čista, zelenkasta voda je tudi sredi zimske otrplosti ostala živa. Le vejice in šibe nad njo so polne srebrnega ledu in ledenih svečic. Zdaj se je nekaj prečudno pisanega zaiskrilo, šinilo v vodo in malo više gori spet iz nje! Vodomec je bil, ki je to zimo ostal

pri nas, se zaletel v vodo, stekel pod njo malo proti toku, da je ujel ribico ali črva, ter zletel spet iz nje.

Jarek preide v ravnino, kjer se potok razširi. Kraj gozda stoji nekaj hroščic v debelih sneženih plaščih. Kakor da so prišle iz gozda, pa se zdaj ne upajo naprej, se nam zde. In v ravnini niso pokriva pod staro vrbo v senci brega pol potoka ledena skorja, ki je polna prelepega belega cvetja. Sreževate cvete, kjer so spomladi cvele kalužnice.

Po kolovozu pod bregom pridemo iz gozdne doline na cesto ter zaslišimo zvončkljanje. Ozremo se: Sani z iskri mi konji zbeže mimo nas. Hitreje stopimo, zakaj sonce bo kmalu zašlo in potem bo hitro noč. In res, preden pridemo domov, je že noč. Iz ravnine se je vzdignila megla, okrog nas je vse motno belo, na nebu migljajo drobne zvezde in mraz nam reže ušesa. — To je zimski sprehod.

Sredi zime je predpust, ko ljudje plešejo in ko se nekateri ženijo. O svečnici nesemo v cerkev sveče blagosloviti, in o svečnici je navadno najhujši mraz. Včasih od mraza drevje poka, kar je velika škoda, ker je potem les za nič. Na pustni torek nore maškare in tudi otroci se našemijo ter se hodijo po hišah kazat. Veseli so, če jih pri sosedu ne prepoznajo.

Na pepelnično sredo je pa konec predpustnega veselja. Začne se štiridesetdanski post, v katerem je treba opraviti velikonočno spoved. A tudi na delo je treba spet misliti, zakaj kmalu bo sveti Matija. O njem pravimo, da led razbija, in da ga naredi, če ga ni. In to je res. Kadar je prej mehko vreme, o svetem Matiji, ki je 24. svečana, vselej na novo pomrzne, hud mraz pa tedaj odjenja, kar nam je še bolj po godu.

Naj je namreč zima lepa kakor hoče, slednjič se je naveličamo. Ledenice so polne, mraza in snega smo se naužili, drsanja, sankanja in smučanja nam je pa tudi dovolj. Spet si zaželimo živega zelenja in cvetja. Zato se nam zdi, kakor da je že pomlad dihnila, kadar po svetem Matiji kak dan zaveje toplejši veter.

Ti dnevi med zimo in pomladjo so včasih na moč lepi. Najhujše smo prebilj in veselimo se teloha, ki včasih že v zimi cvete, in trobentic, ki se prve pokažejo kje v kopni rebri. Sonce res ni še čisto zdravo in nekatere dni je rdeče kakor lica vročičnega otroka, ali od dne do dne se popravlja in dobiva staro moč.

Slednjič je zemlja vsa kopna in zima je minila. Z njo vred je minilo tudi leto. Štirje letni časi so se zvrstili med tem, ko je zemlja pretekla svojo dolgo pot okrog sonca. Kar se je med letom rodilo, so angelci vpisali v knjigo, in kar je med letom preminilo, je dobilo v tej knjigi svoj križ. Kar živi in biva na zemlji že od lanske spomladi, dobi pa novo črto, ki pomeni, da so se ljudje, stvari in bitja za eno leto postarali.

Junica Sivka ima zdaj eno črto, naš muc ima dve, sosedov Čuvaj pa že tri. Toliko črt imajo tudi voli strica Jožeta, a njegova krava Dimka jih ima štiri in Čada pet. Liska, kobila gospoda polkovnika, ima šest črt, njen žrebiček Čilko pa še nobene, ker je šele pol leta na svetu. Tako ima vse svojo starost. Ljudje dočakajo več let kakor živali in drevje več kot ljudje. Oni trije veliki hrasti pod hribom stoje že dobrih dvesto let. Še starejša od njih so nekatera dela človeških rok: cerkve in gradovi po hribih in palače po mestih. Gore in vode so pa na zemlji še od tedaj, ko je Bog sam zvezde prižgal.

Vse to imajo angelci zapisano, in kadar konec leta zaznamujejo vse črte, gredu Bogu Očetu povedat, da je sonce spet čisto zdravo. Bog oče se nasmehne, tleskne z rokami in pravi: »Dobro, pa napravite novo pomlad!«

In kakor bi jih iz koša stresel, se vsujejo angelci iz nebes na zemljo, kjer se razprše po hribih in dolinah, da pripravijo pomlad. Ptički, ki imajo drugačna ušesa in drugačne oči kakor mi, jih pa vidijo in slišijo. Veseli prilete na naše vrtove in cvrče:

»Kmalu bo pomlad, kmalu bo pomlad!«

(Nadaljevanje v aprilski številki.)